

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бахчеван Є. Ф., Катеринчук І. П., Ніколаєв О. Т., Мосузенко В. Ю.

ВСТУП

Національна поліція України – це «центральный орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку»¹. На працівника Національної поліції України законодавцем покладається необхідність виконання таких завдань, як забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг щодо допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги².

З 2014 р. Україна перебуває в стані гібридної війни, а в лютому 2022 р. зазнала повномасштабного військового вторгнення з боку російської федерації. При цьому Національна поліція України, яка є складовою сил безпеки і оборони, з перших днів бере безпосередню участь у відсічі збройній агресії, проведенні стабілізаційних заходів тощо. Разом із тим, органи і підрозділи Національної поліції України в умовах воєнного стану виконують і притаманні їм завдання, передбачені чинним законодавством. У зв'язку із цим актуальними для наукових досліджень є аналіз нових викликів, що впливають на ефективність діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану.

Повномасштабне вторгнення російської федерації та введення на території України воєнного стану виявили нові виклики, до яких

¹ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.

² Поліцейська юрисдикція в умовах воєнного стану: монографія / С.В. Албул, А.М. Бабенко, П.М. Балтаджи та ін.; за заг. ред. Д.В. Швеця, М.О. Семенишина. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 540 с.

вітчизняна правоохоронна система, зокрема Національна поліція, не була достатнім чином готова³.

Відповідно до чинного законодавства, «воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень»⁴.

1. Правові підстави застосування поліцейськими вогнепальної зброї

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», до виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, можуть залучатися правоохоронні органи, зокрема Національна поліція України, згідно з її призначенням та специфікою діяльності. Воєнний стан, запроваджений в Україні у зв'язку з повномасштабною агресією, спричинив низку змін та доповнень до чинного законодавства, зокрема й стосовно питань застосування поліцейськими вогнепальної зброї⁵.

Реакцією на умови воєнного стану стало доповнення законодавцем чинних правових актів певними положеннями, які

³ Албул С.В. Окремі аспекти документування працівниками кримінальної поліції воєнних злочинів на деокупованих територіях України. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів*: матеріали круглого столу (м. Одеса, 21 лют. 2024 р., ОДУВС). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 6; Албул С.В. Правоохоронна діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України: до питання новелізації правового. *Права людини в епоху цифрових трансформацій*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 лют. 2022 р., Нац. авіаційний ун-т). Т. 1. Тернопіль: Вектор, 2022. С. 282.

⁴ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII.

⁵ Албул С.В. Реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України: сучасні виклики та шляхи їх вирішення. [Електронний ресурс]. URL: <https://oduvsv.edu.ua/news/реформування-органів-правопорядку-я/> (дата звернення 14.06.2024)

розширили повноваження підрозділів Національної поліції України. Зокрема, законом України «Про Національну поліцію» (ст. 24) передбачено, що «в разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості. У ході забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості, виконання завдань територіальної оборони органи та підрозділи, що входять до системи поліції та дислокуються в межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, області, міста Київ, можуть підпорядковуватися за рішенням керівника поліції відповідному начальнику Головного управління Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, області, місті Київ. Крім цього, під час дії воєнного стану поліція особливого призначення в ході відсічі збройної агресії проти України за рішенням військового командування, погодженим з керівником поліції або уповноваженою ним особою, може брати участь в обороні України відповідно до Закону України «Про оборону України» шляхом безпосереднього ведення бойових дій». Таким чином, слід зазначити, що в умовах воєнного стану Національна поліція України отримала додаткові повноваження, аналіз ефективності реалізації яких потребує наукового аналізу.

Вищевказані завдання Національна поліція виконує, реалізуючи певні повноваження, до яких, зокрема, належать:

- здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень;

- виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття заходів для їх усунення;

- виявлення та припинення кримінальних, адміністративних правопорушень;

- усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

- здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;
- розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання або від виконання обов'язків, визначених законом для суб'єктів пробації, пропали безвісти;
- здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішень про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання;
- вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- забезпечення безпеки взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом;
- вжиття заходів для надання домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;
- установа особи за невпізнаним трупом;
- вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;
- здійснення охорони об'єктів права державної власності, а також участь у здійсненні державної охорони; здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів;
- участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремі місцевості;
- здійснення конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняє їх у залі суду;
- протидія злочинним посяганням на об'єкти критичної інфраструктури, які загрожують безпеці громадян і порушують функціонування систем життєзабезпечення;

– захист об'єктів критичної інфраструктури, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань у кіберпросторі, здійснення заходів із запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів проти об'єктів критичної інфраструктури;

– здійснення оперативно-розшукової діяльності;

– здійснення у взаємодії зі Збройними силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту України, Службою безпеки України боротьби з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

– сприяння Державній прикордонній службі України у виявленні каналів незаконного перетинання державного кордону, переміщення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та разом із відповідними правоохоронними органами ліквідація таких каналів;

– збирання біометричних даних осіб, зокрема шляхом дактилоскопіювання;

– утримання в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, стосовно яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених;

– здійснення розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень;

– здійснення техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху тощо»⁶.

На законодавчому рівні закріплено підстави застосування вогнепальної зброї цивільними особами під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України у період дії воєнного стану. Це є виправданим, водночас такі ж підстави мають бути цілком застосовані і щодо працівників Національної поліції України.

⁶ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.

Поліцейські у період дії воєнного стану під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України повинні мати право застосовувати вогнепальну зброю для:

- відбиття нападу або запобігання загрози нападу на військові та/або цивільні об'єкти, що охороняються;
- запобігання вчиненню та/або припинення протиправних дій чи діяльності осіб, причетних до збройної агресії;
- звільнення захоплених військових та/або цивільних об'єктів або запобігання (перешкоджання) такому захопленню;
- знищення зброї, бойової техніки, транспортних або технічних засобів, які перебувають у користуванні осіб, причетних до збройної агресії;
- захисту цивільних осіб, військових та/або цивільних об'єктів від нападу;
- запобігання та/або припинення діяльності, затримання, роззброєння або знешкодження осіб, причетних до збройної агресії;
- припинення дій осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення;
- припинення дій осіб, які перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану;
- відбиття нападу на осіб, залучених до виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, або інших осіб, у разі виникнення загрози їх життю чи здоров'ю.

Зовнішня збройна агресія та події, пов'язані з нею, вплинули на кардинальну зміну точки зору на місце та роль вогневої підготовки в системі професійного навчання поліцейських. Якщо раніше фахівці з підготовки особового складу до дій в екстремальних ситуаціях наголошували, що ведення вогневого контакту працівниками міліції, а згодом поліцейськими, суттєво відрізняється від бойових дій, які ведуться збройними силами⁷, то сьогодні поліцейські вже безпосередньо беруть участь у реалізації таких заходів на лінії бойового зіткнення та у районах проведення воєнних дій:

⁷ Власенко І.В., Симоненко Г.В. Вплив умов вогняного контакту на результати використання вогнепальної зброї. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2014. Вип. 4(41). С. 150–152.

«1) бойові (спеціальні) завдання з відсічі та стримування збройної агресії проти України під час підпорядкування поліцейського відповідному органу військового управління або на виконання бойових розпоряджень такого органу;

2) виконання розвідувальних завдань, у разі їх залучення розвідувальним органом відповідно до законодавства;

3) охорони об'єктів (зокрема і несення служби на блокпостах) під час відбиття збройного нападу чи нанесення по них вогневого ураження противником, звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

4) боротьба з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями в умовах безпосереднього зіткнення (взаємного вогневого контакту) з противником;

5) розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів;

6) евакуація населення (жителів) із територій (населених пунктів), які зазнають вогневого ураження противника»⁸.

Стаття 42 Закону України «Про Національну поліцію» регламентує вступ у вогневий контакт під час участі поліцейських у таких заходах. Згідно з нормами цієї статті, під час дії воєнного стану поліцейський «має право застосовувати заходи примусу, передбачені цією статтею стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування вимог та заборон, передбачених ст. 43, частинами четвертою та п'ятою ст. 45, а також частиною дев'ятою ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію»⁹.

Підрозділ поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії» сьогодні успішно функціонує в структурі Національної поліції України, а з 13 січня 2023 року до захисту Батьківщини долучилися працівники Департаменту поліції особливого призначення «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України «Лють»». Відповідно до ч. 1 ст. 46-1 Закону України «Про Національну поліцію», «поліцейські поліції особливого призначення під час дії воєнного стану в разі залучення до здійснення заходів із

⁸ Порядок та умови виплати поліцейським додаткової винагороди на період воєнного стану та особливості виплати винагороди за особливості проходження служби (навчання) під час воєнного стану (особливого періоду), затверджені наказом МВС України 28 листопада 2022 р. № 775.

⁹ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.

забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, а також при виконанні завдань щодо участі в обороні держави мають право застосовувати і використовувати зброю та бойову техніку в установлених для з'єднань, військових частин та підрозділів Збройних сил України порядку та випадках. Таким чином, законодавець надав право поліцейським поліції особливого призначення застосовувати не лише табельну вогнепальну зброю, а й інші засоби ведення вогню, зокрема стрілецьку зброю, артилерію (ствольну та реактивну), броневих автомобілів, іншу військову техніку, зокрема і засоби протиповітряної оборони для протидії безпілотним літальним апаратам».

Одним із сучасних засобів ведення бою, що почали використовувати у збройних конфліктах кінця ХХ – початку ХХІ ст., стали безпілотні літальні апарати (далі – БПЛА), які ведуть повітряну розвідку, та виконують інші завдання бойового забезпечення, завдаючи ударів по противнику, та їх ефективність набагато вища ніж у пілотованих літаючих апаратів, а вартість та терміни виготовлення набагато менші.

Сьогодні військові підрозділи неможливо уявити без БПЛА, що пов'язано з великим їх функціоналом: аеророзвідка, наведення на ціль, коригування вогню, нанесення прямих ударів тощо.

Швидкоплинні бойові дії і зміна оперативної та тактичної обстановки виводять застосування безпілотних літальних апаратів на новий рівень та є одним з передових методів ведення бойових дій як високоманевреними підрозділами на передній лінії, так і використання і застосування БПЛА по резервах, логістиці та об'єктах військової інфраструктури в тилу противника¹⁰.

Поряд із цим, урахувавши застосування ворогом значної кількості безпілотних літальних апаратів, у тому числі ударних БПЛА типу «ШАХЕД-136», «ГЕРАНЬ-2», «ЛАНЦЕТ» та ін., проти сил оборони України під час збройної агресії РФ, постає питання підвищення ефективності боротьби протиповітряної оборони, протидії системам

¹⁰ Перелік бойових (спеціальних) завдань та заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, з урахуванням завдань, покладених на Держспецзв'язку, що виконуються військовослужбовцями Держспецзв'язку, затверджений наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 26 грудня 2022 р. № 832.

розвідки, управління і бойового застосування зазначених систем силами противника¹¹.

Методи і засоби боротьби сил ППО є досить різними, які налічують кілька рівнів захисту, кожен з яких має свої функції та завдання. На першому рівні розташовані системи виявлення та розпізнавання цілей, завдання яких – побачити та ідентифікувати ворожі повітряні об'єкти, ракети, літаки, вертольоти, дрони. На другому рівні ППО – системи запобігання атакам, які включають в себе системи наведення та вогневого ураження цілей: радіолокаційні чи інфрачервоні системи самонаведення та інші системи вогневого контролю. На третьому рівні розташовані системи перехоплення та знищення цілей, у складі яких розташовані зенітні ракетні комплекси (ЗРК), зенітні гармати та інші засоби бойового ураження.

На нашу думку станом на сьогодні жодні збройні сили не спроможні забезпечити у повному обсязі протидію спланованим операціям з використанням безпілотних літальних апаратів.

При цьому беручи до уваги значну кількість атак ударних БПЛА типу «ШАХЕД-136/ГЕРАНЬ-2» тільки в межах Одеської області, та практичний досвід мобільних та стаціонарних вогневих груп (далі ВГ) в протидії цим атакам, а також стану забезпеченості засобами виявлення та ураження безпілотних літальних апаратів силами оборони, виявлено цілу низку проблемних питань, якими є виявлення, контроль та супроводження цілі (БПЛА) з метою забезпечення ефективного ведення вогню на ураження зі стрілецької крупнокаліберної зброї.

Зазначені проблемні питання можна розглядати починаючи з недостатнього забезпечення ВГ освітлювальними приладами (прожектори), системами виявлення (тепловізійні приціли), цілевказівними приладами (цивільні лазерні указки), закінчуючи методами їх використання і застосування в бою.

Разом з цим значною проблемою частково укомплектованих ВГ є не системне і не синхронізоване використання розрізнених засобів виявлення цілей та цілевказання, що призводить до некоректної, часто малоефективної роботи ВГ, та як наслідок не раціональне

¹¹ ВП 3-00(116)120. Загальновійськовим підрозділам щодо боротьби з ударними БпЛА іранського виробництва «SHAHED-136» («ГЕРАНЬ-2») та РФ «ЛАНЦЕТ-2» (за досвідом російсько-української війни 2022–2023 років): метод. рекомендації / Центр оперативних стандартів і методики підготовки ЗСУ спільно з Головним управлінням доктрин та підготовки Генерального штабу ЗСУ. К., 2023. 67 с.

використання боекомплекту. Наприклад, відсутність синхронізації (поєднання) систем спостереження та цілевказання.

Також виявлено проблему з роботою прожекторів, які під час пошуку цілі (як правило, хаотичного) засліплюють, як основні засоби виявлення на дистанціях ведення вогню (тепловізійні приціли), так і безпосередньо операторів-кулеметників, у тому рахунку суміжних ВГ в зоні роботи прожектора.

Тепловізійні прицільні прилади також розрахунками ВГ встановлюються безпосередньо на засоби ураження (крупнокаліберні кулемети), але здебільшого в такому поєднанні їх використання є неефективним. Причиною чого є некоректна робота тепловізійного прицільного пристрою, що реагує на спалах від пострілу, нагрівання ствола зброї, викидання хмари порохових гарячих газів, а також у поєднанні з досить великою віддачею під час ведення вогню, та як наслідок неможливістю утримувати наведення прицільних пристроїв в ціль та супроводжувати її.

Під час спільного з підрозділами сил оборони несення служби з охорони правопорядку, науковцями Одеського державного університету внутрішніх справ було виявлено запит на цілевказівник, який буде універсальним, мобільним та доступним. Так ураховуючи ряд виявлених недоліків, а також запити від бійців ВГ, було поставлено завдання переосмислити зазначені підходи до використання засобів виявлення та цілевказання під час боротьби сил оборони з атаками із застосуванням ударних БПЛА, та запропонувати більш універсальне вирішення зазначених проблемних питань.

Виходячи з вищевикладеного і реалій сьогодення (характерів цілей) та опрацювання отриманої інформації ми дійшли висновку, що більшість ВГ намагається уразити ціль практично наосліп, а якщо бути точними – на слух, застосовуючи загороджувальний вогонь, та при цьому не раціонально витрачаючи боекомплект.

Результатом проведеної роботи стала ідея об'єднання напрацювань у єдиний комплекс та усунення недоліків з урахуванням логістики отримання комплектуючих під час воєнного стану, і швидкого виробництва зазначеного комплексу. Так, опрацювавши всі зазначені вище проблемні питання, було вироблено лабораторний зразок лазерного цілевказівника «GTPN 1» (GREEN TARGET POINTER NIGHT – 1).

Принцип роботи «GTPN-1» полягає у точному поєднанні прицільної марки тепловізійного прицілу з пучком лазерних

променів, які здатні прицільно підсвітити тверду ціль, що рухається в повітрі та має тепловий слід, та системи керування, яка побудована за рахунок використання шарнірного з'єднання, що забезпечує швидкий рух цілевказівника за рухом цілі в повітрі в необхідному діапазоні, вказати її напрямок руху, та забезпечує спроможність точного її супроводу, що дає змогу оператору-кулеметнику коректно розрахувати упередження під час ведення вогню по цілі, залежно від швидкості руху цілі, її висоти, тощо.

У представленому конкретному зразку цілевказівника «ГТПН 1» були поєднані такі технічні рішення:

- використання замість прожектору білого кольору з ефективною дальністю в більшості випадків 300 – 900 м, блоку з лазерних модулів зеленого кольору з ефективною дистанцією використання до 3000 м (залежно від діапазону роботи тепловізійного прицільного пристрою);

- можливість підсвічування твердої цілі в повітрі на дистанціях ефективного ведення вогню з крупнокаліберної стрілецької зброї яка використовується ВГ;

- забезпечення указування напрямку руху цілі в повітрі;

- використання в поєднанні з тепловізійними прицільними приладами різного типу починаючи від цивільних зразків до професійних військових прицілів;

- можливість юстування з прив'язкою до прицільної марки тепловізійного прицілу у необхідному діапазоні;

- мобільність у перенесенні та розгортанні під час зміни вогневої позиції;

- забезпечення підсвічування та цілевказання під час одночасної роботи декількох ВГ, розташованих в зоні роботи приладу;

- низька енергоємність та можливість використання з будь-яким переносним блоком живлення для підзарядки мобільних пристроїв;

- невеликі габаритні розміри;

- невелика собівартість у виробництві з можливістю використання комплектуючих, які є у вільному доступі.

За основу «ГТПН 1» взято пучок світла зеленого кольору утвореного з зелених лазерних модулів. Зазначене рішення було прийняте не випадково. Ураховуючи, що очі людини сприймають випромінювання зеленого світлодіоду набагато краще ніж діодів червоного, синього, фіолетового кольорів. Причина в тому, що довжина хвилі у зеленого лазера коротша і ближча до сприйняття людським оком. На цьому будуються переваги зелених нівелірів.

Діапазон освітлення цілі зеленим лазерним променем для ефективної роботи бійцями ВГ значно ширший, ніж для червоного, зеленого і фіолетового.

Ураховуючи те, що саме зелений колір знаходиться в центрі спектра, який сприймається оком, і має довжину хвилі в діапазоні 510-530 Нм, та знаходиться поблизу максимуму чутливості сутінкового зору людського ока, на відміну від синіх та фіолетових променів, що забезпечує максимальний контроль за променем ціле вказівника¹².

Корпус пристрою та система керування побудована за рахунок використання шарнірного з'єднання, що забезпечує швидкий рух цілевказівника за рухом цілі в повітрі, та дає змогу оператору-кулеметнику коректно розрахувати упередження під час ведення вогню по цілі, залежно від швидкості руху, висоти, тощо.

Використання планки Пікатіні (Вівера) дає змогу поєднати пристрій з будь-яким тепловізійним прицілом та забезпечити необхідну точність під час юстування прицільної марки прицілу до лазерних променів.

Також перевагою даного комплексу є невелика вага, що забезпечує можливість транспортувати цей комплекс одній людині (оператору, навіднику) навіть у пішому порядку. Відсутність прив'язки до електромережі 220V та використання без важких та габаритних акумуляторів, перетворювачів, генераторів забезпечує його розгортання за 1–2 хвилини.

Дуже важливий аспект даного комплексу – це максимально знижена фінансова та логістична складова. Порівняно зі схожими рішеннями представленими на ринку України, наша команда пішла шляхом використання максимально невибагливих складових, які є у вільному доступі і не потребують особливих навичок для заміни навіть у польових умовах. Що, у свою чергу, створює можливість ефективного використання представленого зразку в умовах відсутності доступу до технічної підтримки та логістики у поставці розхідних матеріалів та комплектуючих.

Таким чином, об'єднані нами в єдиний комплекс технічні конструкторські рішення дозволять значно збільшити ефективність ураження ударних БПЛА, і дозволить значно зменшити витрати боєкомплекту кожною вогневою групою. Це є одним із прикладів

¹² Таранець О.М. Обґрунтування вимог до лазерних цілевказівників далекомірів. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. 2020. Ч. V. С. 236.

того, як поліцейські в ході відсічі збройній агресії російської федерації зіштовхнулись із безпрецедентними викликами у своїй діяльності, на які довелося оперативно реагувати.

2. Підготовка до застосування вогнепальної зброї курсантів і слухачів закладів освіти Міністерства внутрішніх справ України

Конфлікти та небезпечні ситуації, вирішення яких без застосування вогнепальної зброї часто не можливе, супроводжують діяльність поліцейських в умовах особливого періоду і поза межами районів проведення воєнних (бойових) дій. В українському суспільстві сьогодні є проблема з незаконним обігом зброї, яка потрапляє з фронту до цивільних осіб, зокрема і пов'язаних із криміналітетом (ідеться щонайменше про кілька сотень тисяч одиниць зброї). У зв'язку із цим особливого значення набуває якісна вогнева підготовка поліцейських у закладах освіти системи Міністерства внутрішніх справ України.

Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схвалений указом Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023, визначає, що зміни в системі органів правопорядку мають бути комплексними і стосуватися всіх аспектів їх функціонування, зокрема і підготовки високопрофесійних правоохоронців.

Щоб запобігти втратам серед правоохоронців під час виконання ними службових обов'язків практична стрільба є основною складовою вогневої підготовки всіх поліцейських у більшості розвинених країн світу. Слід зауважити, що на рівень ефективності виконання службових завдань крім якісної професійної підготовленості до вогневого контакту з правопорушником також впливає якість озброєння, екіпірування та спорядження.

Вогнева підготовка – це «спеціальна дисципліна, яка будується на певних законах та принципах, а також змінюється згідно з характером сучасного вогневого контакту із супротивником та технічним прогресом. Таким чином, методика вогневої підготовки має бути заснована серед інших складових і на аналізі реального

досвіду вогневих контактів, а також на доцільності можливих дій під час вогневого контакту»¹³.

Визначення сучасного вогневого контакту відсутнє в наукових публікаціях, де даються його характеристика та особливості. Не має поняття «вогневий контакт» і нормативного закріплення, хоча воно й трапляється у відомчих актах, норми яких регулюють питання соціального захисту та службової діяльності військовослужбовців та правоохоронців¹⁴.

Відсутність точного визначення поняття «вогневий контакт», а відтак і його класифікації, у свою чергу вносить невизначеність у розуміння сутності самого процесу вогневої підготовки. Науковці, практики та педагоги описують різні напрями, способи та прийоми підготовки правоохоронців органів¹⁵. Проведений аналіз дозволив виявити низку тенденцій: по-перше, традиційні програми вогневої підготовки переважно розглядають лише основи балістики, порядок виконання прийомів та норми дотримання правил стрільби, по-друге, усталений підхід до вогневої підготовки не передбачає врахування рівня кваліфікації, а також правової обізнаності та психологічної компетентності поліцейського в ситуаціях вогневого контакту.

Тому перед науково-педагогічними працівниками закладів освіти МВС сьогодні стоїть необхідність вибору: «або продовжувати формувати в здобувачів освіти тільки вміння й навички володіння

¹³ Ніколаєв О.Т. Про запровадження поняття «вогневий контакт» у професійну підготовку поліцейських. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2.

¹⁴ Особливості виплати військовослужбовцям Державної прикордонної служби України винагород, передбачених постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану», затверджені наказом МВС України від 01 вересня 2023 р. № 726; Положення про комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій в Службі безпеки України, затверджене наказом Центрального управління Служби безпеки України від 24 лютого 2023 р. № 69; Порядок надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які виконували бойове (службове) завдання із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з військовими формуваннями інших держав і незаконними збройними формуваннями, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 203; Порядок та умови виплати поліцейським додаткової винагороди на період воєнного стану та особливості виплати винагороди за особливості проходження служби (навчання) під час воєнного стану (особливого періоду), затверджені наказом МВС України 28 листопада 2022 р. № 775.

¹⁵ Кисленко Д. П. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки. Дис. ... д-ра пед. н. Івано-Франківськ, 2019. 602 с.

зброєю з метою виконання вправ курсу стрільб»¹⁶, або, використовуючи світовий досвід, «формувати в поліцейських уміння й навички володіння зброєю в ситуаціях, що виникають у ході виконання ними службових завдань, компенсуючи недоліки освітньо-професійних програм іншими формами професійної підготовки або їх поєднанням»¹⁷.

Сукупність відповідних результатів практичного і теоретичного навчання правоохоронця називається «вогневою підготовленістю, складовими елементами якої є: заходи безпеки при поводженні зі зброєю; знання історії зброї, нових зразків вітчизняної та зарубіжної зброї; стійкі навички поводження зі зброєю згідно з нормами вогневої підготовки; стійкі навички виконання підготовчих вправ; теоретичні знання з теорії балістики; правова підготовленість; тактична підготовленість; професійно-психологічна підготовленість, вольова підготовленість»¹⁸.

Викладене призводить до висновку, що сьогодні навчання поліцейських неможливе без елементів фізичних і психоемоційних навантажень, а також компонентів тактико-спеціальної підготовки, які здебільшого визначають вибір тих чи інших технічних прийомів роботи зі зброєю, моделюють різні ситуації вогневого контакту. Тому незаперечно перевагу перед противником має не лише добре озброєний, але і якісно підготовлений поліцейський.

У вищезгаданих нормативно-правових актах та спеціальній науковій літературі поряд із поняттям «вогневий контакт» широко застосовуються як синоніми «взаємний вогневий контакт», «безпосереднє зіткнення», «бойове зіткнення з противником», «збройний напад», «вогневе ураження», «ближній бій». У спеціальній літературі було знайдено такі визначення деяких із перелічених понять.

Вогневе ураження – це «просторово-часова послідовність вогневого впливу сил і засобів на супротивника різними формами,

¹⁶ Курс стрільб для поліцейських, затверджений наказом МВС України від 26 квітня 2019 р. № 334.

¹⁷ Великий Ю.М. Застосування інноваційних освітніх технологій на заняттях з вогневої підготовки в ЗВО із специфічними умовами навчання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 270–275.

¹⁸ Ніколаєв О., Бахчеван Є. До проблеми формування підготовленості курсантів закладів вищої освіти МВС України з вогневої підготовки. *Актуальні проблеми забезпечення державної безпеки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 травня 2023 р.). К. : Київськ. ін-т Нац. гвардії України, 2023. С. 36–39.

способами і методами»¹⁹. Причому зауважується, що вогневе ураження противника може передбачати: удари ракетних військ, авіації і розвідувально-ударних (розвідувально-вогневих) комплексів; вогонь із закритих вогневих позицій усіма видами; вогонь із відкритих вогневих позицій прямою і напівпрямою наводкою; вогонь засобів загальновійськових з'єднань і частин; застосування мінних і запалювальних засобів інженерними військами.

Організовану збройну боротьбу з'єднань, частин, підрозділів воюючих сторін, а також узгоджені за метою, місцем і часом удари, вогонь і маневр із метою знищення (розгромлення) противника називають босем²⁰. Вогнем називають основний засіб ураження противника в бою й операції. «Вогонь ведеться з різних видів зброї для знищення, придушення, зруйнування цілі або виснаження противника. Ефективність ураження цілі вогнем досягається високою точністю стрільби, його раптовістю, масуванням вогню по найважливіших об'єктах (цілях), широким маневром й умілим управлінням вогнем»²¹. Відповідно вогневий бій – це «узгоджені за місцем та часом удари і вогонь різних засобів вогневого ураження противника для завдання певних втрат окремим об'єктам та його угрупованню під час утримання головної смуги оборони. Вогневий бій поділяється на: дальній вогневий бій – під час якого виконують завдання відбиття атаки з метою перешкоджання висування і розгортання сил противника; ближній вогневий бій – під час якого виконують завдання відбиття атаки противника, характерний для знищення противника в оборонних спорудах, ведення бойових дій уночі, у лісі, населених пунктах»²².

Поняття «контакт» (від лат. *contactus* «дотик») означає стикання, дотик; спілкування, зв'язок, тісні стосунки; взаємна узгодженість у роботі, взаєморозуміння²³.

¹⁹ Артилерія у вогневому ураженні противника : навч. посібник / Глушкewич О.Л., Пушкарwв Ю.І. та ін. Суми : ВАТ «СОД» Вид-во «Козацький вал», 2003. 86 с.

²⁰ Засоби підготовки та управління вогнем артилерії: навч. посіб. / Петренко В.М., Ляпа М.М., Приходько А.І. та ін. Суми : Сумськ. держ. ун-т, 2015. 458 с.

²¹ Трофименко П.Є., Пушкарwв Ю.І. Основи всебічного забезпечення артилерійських підрозділів : підручник. Суми : Сумськ. держ. ун-т, 2019. 552 с.

²² Трофименко П.Є., Пушкарwв Ю.І. Основи всебічного забезпечення артилерійських підрозділів : підручник. Суми : Сумськ. держ. ун-т, 2019. 552 с.

²³ Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Ін-т мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 4. С. 267.

На нашу думку, вогневий контакт – «нетривала за часом ситуація емоційно напруженого протиборства між сторонами, у якій відбувається застосування вогнепальної зброї або інших схожих із нею засобів ураження хоча б одною зі сторін»²⁴. Ситуація, коли поліцейський вступає в протиборство зі злочинцем і для виконання службового завдання застосовує вогнепальну зброю, є вогневим контактом. Тобто аналіз ситуацій із виникненням вогневого контакту неможливий без визначення рівня залученості в конфлікт вогнепальної зброї, що важливо для розуміння ступеня загрози публічній безпеці і порядку. Водночас слід зауважити, що при проведенні спеціальних операцій мета полягає в тому, щоб уникнути тривалого вогневого контакту (який у такому випадку перетворюється на бій), а провести операцію динамічно і закінчити швидко. Виходячи з визначення, можна виділити односторонній вогневий контакт (коли вогнепальна зброя застосовується одною зі сторін протиборства) та двосторонній вогневий контакт (коли вогнепальна зброя застосовується обома сторонами).

Вогневі контакти залежно від їх інтенсивності можливо розділити на три види:

1) низька інтенсивність – противник (на відстані 500 та більше метрів) веде неприцільний вогонь. Поліцейський повністю контролює ситуацію та здатний реагувати на зміну обстановки;

2) середня інтенсивність (на відстані 200 – 500 м) противник веде прицільний вогонь;

3) висока інтенсивність – відстань до противника складає менше 200 м, вогонь противника змушує змінювати позиції, займаючи більш вигідні. Ситуація частково перебуває під контролем, противник веде активні дії та здійснює обхідні маневри²⁵.

Оскільки вказані критерії можуть змінюватися залежно від місцевості, часу доби, виду застосованої зброї, тому вони є умовними.

Вогневий контакт характеризується сильним емоційним переживанням. За екстремальних умов найважливішим чинником для збереження бойової готовності та адекватних дій є збереження психічної рівноваги. Готовність до вогневого контакту – показник загальної високої підготовки поліцейського, коли психофізіологічні

²⁴ Ніколаєв О.Т. Про запровадження поняття «вогневий контакт» у професійну підготовку поліцейських. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2.

²⁵ Ніколаєв О.Т. Про запровадження поняття «вогневий контакт» у професійну підготовку поліцейських. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2.

можливості людини виявляються найповніше, дозволяючи людині стріляти, використовуючи грубу моторику. Як правило, ведення вогневого контакту високої інтенсивності відбувається із неприцільною, інтуїтивною стрільбою, тому що зосередження уваги на прицільних пристроях вимагають граничної концентрації зору саме на них, позбавляючи поліцейського бачення повної картини вогневого контакту. Викид адреналіну, зумовлений реакцією людини на ситуації, в яких доводиться приймати миттєве рішення, викликає розширення зіниць, у результаті чого дрібні прицільні пристрої важко розрізняються.

Додаткове ускладнення вогневого контакту також спричиняється тим, що поліцейський повинен подолати психологічний бар'єр, оскільки вогонь доводиться вести не по мішені, а по людині. Стан високої емоційної напруги в цій ситуації посилюється, якщо вогневий контакт характеризується високою інтенсивністю. Поліцейські застосовують зброю, прагнучи по можливості поранити затриманого, тобто завдати мінімальної шкоди правопорушнику. У свою чергу зловмисники не ставлять перед собою таких обмежень, вони прагнуть убити поліцейського, заскочивши його зненацька. Оскільки курсанти на звичайних заняттях із вогневої підготовки не стикаються з подібними ситуаціями, тому в реальних умовах це призводить до психологічної невідповідності поліцейського під час стрільби. У результаті це зазвичай спричиняє помилки та труднощі.

Слід констатувати, що з погляду педагогіки «основу навчання становлять знання, уміння та навички, які виступають із боку викладача як вихідні компоненти змісту освіти, а з боку здобувачів освіти – як елементи засвоєння»²⁶.

Знання щодо застосування та використання вогнепальної зброї, здобуті курсантами на заняттях із вогневої підготовки, утворюють систему положень та уявлень про правові підстави, умови та межі застосування й використання вогнепальної зброї поліцейськими в ході виконання ними своїх службових обов'язків. Згодом здобуті знання мають бути закріплені та остаточно сформовані вміння щодо вибору правомірної поведінки, недопущення протиправного порушення прав, свобод та законних інтересів громадян, неправомірного заподіяння поранення чи смерті особі в разі

²⁶ Швець Д.В. Сутність та специфіка професійної підготовки поліцейських. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 217–223.

застосування вогнепальної зброї, настання інших тяжких наслідків унаслідок використання зброї. Заняття з вогневої підготовки дають курсантам відповідні знання з матеріальної частини вогнепальної зброї, її складових елементів, принципів дії, закріплюють знання правового забезпечення, умов та меж застосування та використання вогнепальної зброї. Практичні стрільби з навчальної та бойової вогнепальної зброї дозволяють сформувати в курсантів відповідні вміння та навички поводження з нею. Крім того, важливим аспектом у процесі навчання є ознайомлення та подальше неухильне виконання рекомендацій та вимог нормативно-правових актів щодо заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю та боєприпасами як під час навчання, так і під час несення служби²⁷.

Виконання пострілу з короткоствольної бойової зброї для більшості курсантів – це певний стрес, викликаний сильною віддачею зброї та досить гучним звуком, що утворюється при пострілі. Тобто при виконанні пострілу на перший план виходять не тільки технічна, але й психологічна складові та вміння стрільця в дуже короткий період часу здійснити масу технічних елементів, практично не припускаючи при цьому помилок.

При підготовці слід зважати на те, що ведення вогневого контакту високої інтенсивності в міських умовах має низку особливостей, вимагаючи вміння вражати не тільки нерухомі, але й цілі, що раптово з'являються, пересуваються на різних дистанціях, із різних положень, у русі, з перенесенням вогню по фронту і в глибину, за різних обставин освітлення і погоди, в умовах обмеженого часу, коли немає можливості ретельно прицілюватись. Час реагування на ціль (усвідомлення загрози – ухвалення рішення – постріл) із наближенням цілі різко скорочується. У цьому випадку винесення зброї на лінію прицілювання (виконання пострілу) відбувається, ґрунтуючись на ефекті м'язової пам'яті, а на остаточне коригування прицільного пристрою зброї на ціль часу вже не залишається. У разі вогневого контакту високої інтенсивності час виявлення цілі і постріл зазвичай займають 2–3 секунди. Позірна простота виконання пострілу часто приховує той факт, що результатом стрільби водночас має бути гарантоване ураження цілі, а не випадкове влучання. Формування стійких навичок влучної стрільби відбувається в результаті правильного навчання, тренувань і постійної практики, що

²⁷ Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затверджена наказом МВС України 01 лютого 2016 р. № 70.

передбачає застосування вогнепальної зброї в умовах обмеженого часу, обстановки, яка швидко змінюється, наявності стресових ситуацій та інших ускладнюючих факторів.

При нападі на поліцейського злочинець, як правило, робить розрахунок на раптовість, зухвалі та активні дії, швидкий відхід. У свою чергу, це вимагає від поліцейського самовладання, високого рівня професіоналізму та здатності прогнозувати й контролювати перебіг подій. В умовах вогневого контакту високої інтенсивності дуже важливо не тільки швидко й точно зробити постріл, але й піти самому з можливої лінії вогню противника. При успішному збігу причин при вогневому контакті з'являється можливість використання укриття. Але недостатньо мати укриття, потрібно ще тактично грамотно його використовувати, мінімізуючи площу ураження тіла, що виступає з укриття, яке використовуються для того, щоб ускладнити противнику спостереження та захиститися від його вогню.

Тому в разі вогневого контакту всі дії поліцейського повинні сягати рівня умовних рефлексів. Особливу увагу слід приділяти швидкій підготовці зброї та виконанню першого пострілу. Прості заняття та тренування дозволять підвищити готовність до виконання завдання із застосуванням зброї у кілька разів. Наполегливі тренування дозволять поліцейському виробити потрібну координацію, звикнути до зброї.

На думку поліцейських, які передають набутий у бойових діях досвід під час проведення занять із вогневої підготовки з курсантами, вогнева підготовка, зосереджена здебільшого на ураженні мішеней у рамках відомих стрілецьких вправ, не сприяє швидкій адаптації правоохоронця до служби в екстремальних умовах, що у свою чергу призводить до низької злагодженості дій правоохоронців та втрат серед особового складу в умовах вогневого контакту²⁸. Результатом проведеної авторами науково-дослідницької роботи стали пропозиції щодо доповнення програми вогневої підготовки новим елементом «Ознайомлення з навичками ведення вогневого контакту». Це нововведення має на меті максимально можливу в навчальних умовах підготовку курсантів до тих реальних умов, з якими вони можуть зіткнутися при виконанні службових обов'язків у районах проведення бойових дій. На наше глибоке переконання, яке

²⁸ Курс стрільб для поліцейських, затверджений наказом МВС України від 26 квітня 2019 р. № 334.

підкріплене власним практичним досвідом, сьогодні важливе вміння не лише влучно вражати мішені, але розумно вибирати і змінювати вогневі позиції, дистанцію, положення тіла з метою зменшення площі його ураження, уміло пересуватися різними способами, використовувати навколишнє оточення для укриття, постійно вести облік боєприпасів та ощадливо витратити їх, правильно оцінювати час у стресових умовах, швидко й грамотно усувати несправність зброї, тобто аналізувати ситуацію вогневого контакту. Тому вправи мають бути поділені на індивідуальні та спеціальні у складі групи.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, варто зауважити, що сьогодні поліцейські, застосовуючи вогнепальну зброю, беруть безпосередню участь у виконанні таких заходів у районах проведення воєнних (бойових) дій:

1) бойові (спеціальні) завдання з відсічі та стримування збройної агресії проти України під час підпорядкування поліцейського відповідному органу військового управління або на виконання бойових розпоряджень такого органу;

2) виконання розвідувальних завдань, у разі їх залучення розвідувальним органом відповідно до законодавства;

3) охорони об'єктів (зокрема і несення служби на блокпостах) під час відбиття збройного нападу чи нанесення по них вогневого ураження противником, звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

4) боротьба з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями в умовах безпосереднього зіткнення (взаємного вогневого контакту) з противником;

5) розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів;

6) евакуація населення (жителів) із територій (населених пунктів), які зазнають вогневого ураження противника.

Сформульоване нами визначення поняття вогневого контакту дає можливість зробити відповідні корективи в програмі вогневої підготовки поліцейських для збільшення використання в навчальній діяльності елементів фізичних та психоемоційних навантажень, а також компонентів тактико-спеціальної підготовки, визначаючи вибір технічних прийомів роботи зі зброєю, методів моделювання

ситуацій, пов'язаних із необхідністю застосування та використання зброї, впровадження технічних засобів навчання. На нашу думку, використання єдиної термінології полегшить порозуміння всіх учасників освітнього процесу під час обговорення різних ситуацій, пов'язаних із застосуванням або використанням вогнепальної зброї. Адже сьогодні в закладах освіти МВС слід приділяти більше уваги таким важливим складовим професійної діяльності, як спеціальна бойова підготовка, культура поведження зі зброєю, готовність поліцейського виконувати будь-які завдання щодо забезпечення публічного порядку та безпеки. Щоб вийти переможцем із вогневого контакту з озброєним супротивником, потрібно невпинно і постійно вчитися володінню вогнепальною зброєю, набувати навички грамотного й ефективного її використання та застосування.

Одним з найважливіших компонентів професійної підготовки поліцейського є володіння вогнепальною зброєю. Навчальна дисципліна «Вогнева підготовка» спрямована на розвиток у поліцейських знань, практичних умінь, навичок умілого й ефективного застосування зброї, що набуває найважливішого значення в умовах воєнного стану.

АНОТАЦІЯ

Визначено, що Національна поліція України є складовою сил безпеки і оборони. Зауважено, що крім завдань, передбачених чинним законодавством, в умовах воєнного стану підрозділи Національної поліції України беруть участь у відсічі збройній агресії та проведенні стабілізаційних заходів. Водночас повномасштабне вторгнення російської федерації та введення на території України воєнного стану виявили недостатню готовність вітчизняної правоохоронної системи до нових викликів. Проаналізовано зміни та доповнення в чинних правових актах, які розширили повноваження підрозділів Національної поліції України в умовах воєнного стану. Надано характеристику діям поліції особливого призначення в разі застосовування і використання зброї та бойової техніки, зокрема і засобів протиповітряної оборони для протидії безпілотним літальним апаратам. Надано поняття вогневого контакту. Зауважено, що в закладах освіти МВС слід приділяти більше уваги таким важливим складовим професійної діяльності, як спеціальна бойова підготовка, культура поведження з вогнепальною зброєю. Підкреслено, що володіння вогнепальною зброєю – один із найважливіших

компонентів професійної підготовки поліцейського в умовах воєнного стану.

Література

1. Албул С.В. Окремі аспекти документування працівниками кримінальної поліції воєнних злочинів на деокупованих територіях України. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів*: матеріали круглого столу (м. Одеса, 21 лют. 2024 р., ОДУВС). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 6–11.

2. Албул С.В. Правоохоронна діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України: до питання новелізації правового. *Права людини в епоху цифрових трансформацій*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 лют. 2022 р., Нац. авіаційний ун-т). Т. 1. Тернопіль: Вектор, 2022. С. 281–283.

3. Албул С.В. Реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України: сучасні виклики та шляхи їх вирішення. [Електронний ресурс]. URL: <https://oduvs.edu.ua/news/реформування-органів-правопорядку-я/> (дата звернення 14.06.2024)

4. Артилерія у вогневому ураженні противника : навч. посібник / Глушкевич О.Л., Пушкарьов Ю.І. та ін. Суми : ВАТ «СОД» Вид-во «Козацький вал», 2003. 86 с.

5. Вайда Т.С., Круглик М.С., Кузнецов О.І. Сучасне вітчизняне інтерактивне мультимедійне обладнання для навчання та удосконалення вогневої підготовки працівників національної поліції України. *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept*; 2020 Dec 4; Chișinău. Chișinău; 2020. P. 143-150.

6. Великий Ю.М. Застосування інноваційних освітніх технологій на заняттях з вогневої підготовки в ЗВО із специфічними умовами навчання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 270–275.

7. Високоінтенсивні бойові дії в містах. Ближній бій та вуличні бої у звичайній війні в місті. / [переклад з англ. В. Білашевич]. К.: КНТ, 2023. 144 с.

8. Власенко І.В., Симоненко Г.В. Вплив умов вогняного контакту на результати використання вогнепальної зброї. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2014. Вип. 4(41). С. 150–152.

9. ВП 3-00(116)120. Загальновійськовим підрозділам щодо боротьби з ударними БпЛА іранського виробництва «SHANED-136»

(«ГЕРАНЬ-2») та РФ «ЛАНЦЕТ-2» (за досвідом російсько-української війни 2022–2023 років): метод. рекомендації / Центр оперативних стандартів і методики підготовки ЗСУ спільно з Головним управлінням доктрин та підготовки Генерального штабу ЗСУ. К., 2023. 67 с.

10. Головацький О.О., Прядко В.М. Особливості вогневої підготовки поліцейських на початковому етапі навчання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 1. С. 16–18. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.1-4>

11. Джафарова О., Зінченко Д. Роль поліції у забезпеченні національної безпеки України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 14 берез. 2024 р.)*. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2024. С. 69–72.

12. Дробан О.М., Жогальський Е.Ф. Підходи до оцінки ефективності стрільби зі стрілецької зброї. *Військово-технічний збірник*. 2018. № 19. С. 19–23.

13. Засоби підготовки та управління вогнем артилерії: навч. посіб. / Петренко В.М., Ляпа М.М., Приходько А.І. та ін. Суми : Сумськ. держ. ун-т, 2015. 458 с.

14. Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затверджена наказом МВС України 01 лютого 2016 р. № 70.

15. Іщенко Ю., Марченко Н. Національна поліція в умовах воєнного стану: зміни в законодавстві. *Право в умовах війни*. 2022.

16. Катеринчук І.П. Практика застосування зброї поліцейськими в умовах війни. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 278–282.

17. Кисленко Д. П. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки. Дис. ... д-ра пед. н. Івано-Франківськ, 2019. 602 с.

18. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони на 2023–2027 роки: схвалено Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023.

19. Кузюкова Д., Веселов М. Завдання та пріоритети діяльності Національної поліції України в умовах війни. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 14 берез. 2024 р.)*. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2024. С. 310–313.

20. Курс стрільб для поліцейських, затверджений наказом МВС України від 26 квітня 2019 р. № 334.

21. Николаєв О., Бахчеван Є. До проблеми формування підготовленості курсантів закладів вищої освіти МВС України з вогневої підготовки. *Актуальні проблеми забезпечення державної безпеки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 травня 2023 р.). К. : Київськ. ін-т Нац. гвардії України, 2023. С. 36–39.

22. Николаєв О.Т. Про запровадження поняття «вогневий контакт» у професійну підготовку поліцейських. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2.

23. Олексенко О.О., Авраменко О.В., Федоров А.В. Застосування безпілотних літальних апаратів збройними силами Російської Федерації у війні проти України. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2022. № 4(49). С. 37–42. DOI: 10.30748/nitps.2022.49.05

24. Особливості виплати військовослужбовцям Державної прикордонної служби України винагород, передбачених постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану», затверджені наказом МВС України від 01 вересня 2023 р. № 726.

25. Охріменко І. Оцінка ефективності діяльності органів і підрозділів Національної поліції України: погляд на проблему. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 139–144.

26. Перелік бойових (спеціальних) завдань та заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, з урахуванням завдань, покладених на Держспецзв'язку, що виконуються військовослужбовцями Держспецзв'язку, затверджений наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 26 грудня 2022 р. № 832.

27. Плахотний А.П. Вогнева підготовка як основа службово-бойової діяльності поліцейських в сучасних умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану* : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 черв. 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 62–63.

28. Подчашинський Ю.О., Лугових О.О., Чепюк Л.О. Аналіз методів обробки відеозображень з вимірювальною інформацією, отриманих від тепловізора / спектральної камери. *Технічна інженерія*. 2023. № 1(91). С. 214–221. DOI: [https://doi.org/10.26642/ten-2023-1\(91\)-214-221](https://doi.org/10.26642/ten-2023-1(91)-214-221)

29. Поліцейська юрисдикція в умовах воєнного стану: монографія / С.В. Албул, А.М. Бабенко, П.М. Балтаджи та ін.; за заг. ред. Д.В. Швеця, М.О. Семенишина. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 540 с.

30. Положення про комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій в Службі безпеки України, затверджене наказом Центрального управління Служби безпеки України від 24 лютого 2023 р. № 69.

31. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом МВС України від 26.01.2016 № 50.

32. Порядок надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які виконували бойове (службове) завдання із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з військовими формуваннями інших держав і незаконними збройними формуваннями, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 203.

33. Порядок та умови виплати поліцейським додаткової винагороди на період воєнного стану та особливості виплати винагороди за особливості проходження служби (навчання) під час воєнного стану (особливого періоду), затверджені наказом МВС України 28 листопада 2022 р. № 775.

34. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.

35. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII.

36. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Ін-т мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 4. С. 267.

37. Таранець О.М. Обґрунтування вимог до лазерних цілевказівників далекомірів. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. 2020. Ч. V. С. 236.

38. Трофименко П.Є., Пушкарьов Ю.І. Основи всебічного забезпечення артилерійських підрозділів : підручник. Суми : Сумськ. держ. ун-т, 2019. 552 с.

39. Швець Д.В. Сутність та специфіка професійної підготовки поліцейських. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 217–223.

Інформація про авторів:

Бахчеван Є. Ф.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри вогневої підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна

Катеринчук І. П.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри вогневої підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна

Ніколаєв О. Т.,

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри вогневої підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна

Мосузенко В. Ю.,

викладач кафедри вогневої підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна